

Sää'mkiöl ohjeemjoukk 3/2023
Lää'ssteätt Meälldös Sää'mtee'gğ
peä'lestvälddmöš (meälldös
1), saa'mi siidsåbbar
peä'lestvälddmöš (meälldös
2), Sää'mtee'gğ
nuõrisuåvtõõzz
peä'ldestvälddmöš
(meälldös 3), sää'mkiöl
ohjeemjoouk e'tkkõs
tåimman sää'mkiõllsaž
miõlltiõrvåsvuõttkååzzkõõzzi
vuåžžmõõžž staanummuž
vääras (meälldös 4).
Dno 00/00.00.00/0000
[23.5.2023.] õõmlaž
Juåggas
Raajji Tuuli Miettunen

Sää'mkiöl ohjeemjoukk 3/2023

Äi'gğ 23.5.2023 č. 10.00
Päi'kk Zoom
Vuässõõdi Saaggjää'dteei Niittyvuopio-Valle Laura (Lää'dd Kõõskõs)
Niittyvuopio Anni-Sofia (Čižžbie'll-lett)
Keskitalo Pigga (Lää'dd Kõõskõs)
Tapiola Uula (Lää'dd Kõõskõs)
Aikio Ara (Lää'dd Sosiaaldemokraattlaž Peällök)
Lukkari Sammol (Naroodlaž Kokoomus)
Mikkola Juha-Pekka (Vuåđdlää'dd)
Anna-Katariina Feodoroff (Saa'mi siidsåbbar)

Marko Tervaniemi (Sää'mte'gğ)

Klemetti Näkkäljärvi (Sää'mte'gğ)

Terhi Harju (Sää'mte'gğ)

Petra Magga-Vars (Sää'mte'gğ)

Ristenrauna Magga (Sää'mte'gğ)

Tuuli Miettunen, ou'ddepu'htti, vt. oou'deemšurr, sää'mkiöllsaž da kulttuurmeâldlaž kääzzkõözz

Anna Lumikivi, sää'mkiölltuâjjlaž

Sara Keränen, piisar, sää'mkiölltuâjjlaž

1§ Sábbar läagglašvuõtt da mie'rreemvääldlažvuõtt

142§ Tåimmorgaan tu'mmjemnääl

Tåimmorgaan vuäitt kiõtt'tõöllâd ää'sš vä'lddveärlaž sábbre'stes, ko'st sáábbarnee'kk lie pääi'k â'lnn sáábbarpääi'kest. Vä'lddveärlaž sábbrest vuei'tet ââ'nned liâđglaž ä'sšvaaldšem- le'be jiõnstemriâžldõõgg. Vaajtõsmääinlânji sábbar vuei'tet ââ'nned liâđglaž tåimmampirrrõözzâst, koozz vuässõõđât liâđglaž õhttvuõđ mie'ldd (ne'ttsáábbar). Tåimmorgaan vuäitt tu'mmjed aa'sšid še kattum liâđglaž tu'mmjem-mõõntõõllmõõžžâst ouddâl sábbar (liâđglaž tu'mmjem-mõõntõõllmõš). Vu'vddhalltõs le'be tõn nõõmtem vee'rjtuõ'll'jeei va'sttad, što teeknlaž aparaatt, riâžldõõgg da teättjäättlõkõhttvuõđ, koid taarbšet liâđglaž sábbbrid da liâđglaž tu'mmjem-mõõntõõllmõšše lie ääi'jmeâldla da teättstaani laajji õõlgtem naa'lin.

143§ Liâđglaž sáábbar

Tåimmorgaan vuäitt ââ'nned sábbar liâđglânji. Kattum liâđglaž sábbra vuäitt vuässõõttâd tá'lk nákam sââ'jest, ko'st peeitast õnnum teâđ da

sábbar sagstööllmõõžž jie leäkku áálgbeállsaž oummu kuullámnalla ni vuei'nnemnalla.

145§ Sáábbaräi'gğ da -päi'k'k

Táimmorgaan tu'mmai sábbrees ääi'j da päi'k'. Sábbar ää'net še, jös saaggjää'dteei keäčč, što sáábbar lij taarblaž le'be jeä'nbõs táimmorgaan vuázzlain tuejjad saaggjää'dteeja e'tkkõõzz sábbar äännmõõžžâst sij i'lmtem ää'sš kiõtt'tõöllâm diõtt. Tä'l saaggjää'dteei mie'rrad sáábbarääi'j. Saaggjää'dteei vuäitt vuáđđtõllum mäain diõtt jarrâ'stted sábbar.

146§ Sáabbrakáčcmõš

Saaggjää'dteei káčč sábbra le'be jös son lij cõggnam, väarrsaaggjää'dteei káčč. Sáábbarkááčcast álgg i'lmtem sábbar ääi'j da päi'k' di aa'sšid, koid kiõtt'tõöllât. Sáábbarkááčcast álgg peaggted, mõõn táimmorgaan tu'mmjemnää'l jää'kktet koon-ne ää'sšest tu'mmjeen. Jös ää'sš kiõtt'tõöllât liáđglaž tu'mmjem-mõõntõöllmõõžžâst, álgg kááčcast õlmmeed, mõõn äi'gğmeä'r ráä'jest ää'sš álgg kiõtt'tõöllâd liáđglânji. Ä'sšlistt, káá'tt äänn se'st čio'lgğõõzz kiõtt'tõöllâm vue'lnn áarrai aa'sšin da e'tkkõõzzid táimmorgaan tu'mmstõkkân, vuõltteet sáábbarkááčč õhttvuõđâst. Jeä'rab mäain diõtt ä'sšliist le'be o'dinakai ää'sš čio'lgğõõzz da tu'mmstõke'tkkõõzz vuei'tet vuõltteed mâ'ηηlest. Ä'sšliist meálddõõzzid da palddmateriaal vuõltteet ä'sšliist mie'ldd tu'mmjem mie'ldd, ärvvõõlee'l táimmorgaan vuázzlai teáđvuäžžamtaarbid. Jös ä'sšliistâst, meálddõõzzin le'be palddmateriaalin lie peeitast õnnum teáđ, ä'sškerjja pijjât meärkkõõzz peeitast äännmõõžžâst.

Sáábbarkááčč vuõltteet vuázzlaid da jeärrsid, koin lij vuõiggádvuõtt le'be õõlgtemvuõtt áarrad päi'k' ä'lnn, tøn nalla ko táimmorgaan lij tu'mmjam. Sää'mkiõl lu'vddkáá'dd sáábbarkááččaid da ä'sšliistid vuõltteet läáddas da sää'mkiõlivui'm.

147§ Liáđglaž sáábbarkáčč

Sáábbarkááčč, ä'sšliist, meálddõõzzid da palddmateriaal vuei'tet vuõltteet liáđglânji. Tä'l vu'vddhalltõs le'be tøn nõõmtem

vee'rjtuõ'll'jeei va'sttad tõ'st, što teeknlaž aparaatt, riážldõõgg da teättjäättlõkõhttvuõđ, koid tääzz taarbšet, lie äâ'nmemnalla.

Lää'kķ pue'rrvââjjamvuu'dest 108 § 2-3 momee'nt: Jee'res tåimmorgaan ko vu'vddvålddõs lij mie'rreemvåaldlaž, ko pā'jjel pie'll vuāzzlain lij pāi'ķ ā'lnn. Pāi'ķ ā'lnn āarrjen ķiõččāt še tõiđ tåimmorgaan vuāzzlaid, kook vuāssā'tte sάbbra liāđglānji.

E'tķķõs: Saaggjāā'dteei tuātt pāi'ķ ā'lnn āarrai oummuid di sάbbar lāāgglažvuõđ da mie'rreemvåaldlažvuõđ.

2§ Pā'rddķee'rj tā'rķsteei va'lljummuš

Lappi pue'rrvââjjamvuu'd vaaldšemvuākkõõzz 166 § mie'ldd pā'rddķee'rj tuõ'll'jummsēst da siiskõõzzāst va'sttad tåimmorgaan saaggjāā'dteei. Jõs saaggjāā'dteei da pā'rddķee'rjtuõ'll'jeei vuāi'nne jee'resnalla sάbbar jāāttmõõžž, pā'rddķee'rj raajāt saaggjāā'dteei vuāinalm mie'ldd. Pā'rddķee'rj vuāllaķee'rjat saaggjāā'dteei da ra'vvai pā'rddķee'rjtuõ'll'jeei. Pā'rddķee'rj tā'rķstet tåimmorgaan tu'mmjem naa'lin. Pā'rddķee'rj vuei'tet vuāllaķee'rjted da tā'rķsted liāđglānji.

Sāā'mķiõl ohjjeemjou'ķķe va'lljeet õõut pā'rddķee'rjtā'rķsteei.

E'tķķõs: Sāā'mķiõl ohjjeemjoukk va'lljad pā'rddķee'rjtā'rķsteei.

3§ Tuājj-jā'rjstõõzz priimm'mõš

1§ Sάbbar lāāgglažvuõtt da mie'rreemvåaldlažvuõtt

2§ Pā'rddķee'rjtā'rķsteei va'lljummuš

3§ Tuâjj-jä'rjstõõzz priimm'mõš

4§ Sää'mkiõl ohjeemjoouk e'tkkõs tåimman sää'mkiõllsaž
miõltiõrvâsvuõttkääzzkõõzzi vuäžžmõõžž staanummšen

5§ Vuõltoš-sagstõõllmõš sää'mkiõl ohjeemjoouk sää'mkiõllsaž da
kulttuurmeâldlaž kääzzkõõzzi teâuddjummuž kuõskki čiolgtõõzz
valmštõõllmõõžž tuä'rjjen

6§ Jee'res ää'sš

7§ Sábbar jõskkmõš

E'tkkõs: Sää'mkiõl ohjeemjoukk preemm ä'sšliist meâldlaž tuâjj-jä'rjstõõzz.

4§ Sää'mkiõl ohjeemjoouk e'tkkõs tåimman sää'mkiõllsaž miõltiõrvâsvuõttkääzzkõõzzi vuäžžmõõžž staanummuž vääras

Tuâggaž

Tuuli Miettunen ,vt. ouu'deemšurr, sää'mkiõllsaž da kulttuurmeâldlaž
kääzzkõõzz

Lappi pue'rrvââjjamvuu'd vaaldšemvuâkkõõzz 37§ da lää'jj
pue'rrvââjjamvuu'dest 33§ mie'ldd sää'mkiõl lu'vddkåå'dd tuâjj lij:

1) čiolgeed, ärvvtõõllâd da ceä'lkķed tõ'st, mã'htt vu'vddvâlddõõzz
tu'mmstõõgg vaikkte kiõl'laž vuõiggâdvuõdi vue'kķen äärrai
teâuddjummša;

2) čiolgeed, ärvvtõõllâd da meä'rted sää'mkiõllsaž da kulttuurmeâldlaž
kääzzkõõzzi taarb di seu'rrjed tai kääzzkõõzzi vuäžžmõõžž da
kvalitee'tt;

3) čiolgtõõzzi ärvvtõõllmõõžž da seu'rrjummuž vuâdald tuejjeed
vu'vddhalltõ'sse e'tkkõõzzid tåaimin, koin vuei'tet viikkâd ooudâs
sää'mkiõllsaž da kulttuurmeâldlaž kääzzkõõzzid da kääzzkõskuällsid,

meá'rted tuájllažkáá'dd kiöllsilttösöölgtummžid da ouu'deed sij kiöllsilttööz;

4) u'vdded vu'vddhalltö'sse čiolgtööz piiri-ii'jji sää'mkiöllsaž da kulttuurmeáldlaž kääzkköözzi teáuddjummšest.

Lappi pue'rrvâájjamvuu'd sää'mkiöl ohjeemjoukk lij kuullám seminaarstes 15.5.2023 saa'mi psykososiaal'laž tue'rij juággas Uuvj ha'ňkkösjaá'dteei Heidi Eriksen Uuvj táaimast da pue'ttiäi'jest. Uvjj ta'rjjad sää'mkulttuur meáldlaž da sää'mkiöllsaž vue'llgaž köddáz miölltiörvâsvuöttkääzkköözid di vuä'ppöözid, tue'rij da kriistuáj ä'sšnee'kk jii'jjes jie'nnkiö'lle (tä'vvsää'm-, aanarsää'm-, nuorttsää'm-le'be lää'ddkio'lle). Kääzkkös lij mäáuste'm da tön ta'rjjeet vä'lddkää'ddlânji. Juággas lij alttuum tuárjjeed saa'mi da Lää'ddjânnam riikk kōskksaž tuöttvuött- da suávâdvuöttkomissiotuáj, leáša Uuvjin vuäitt lee'd ohttvuöđäst huölkani tō'st, vuässâtt-a tuöttvuött-da suávâdvuöttkomissio kuullmööžžid. Uuvj táimm lij älggam ee'jj 2022 Lappi puöcciháiddamvuu'd psykiatria tuejjeemvuu'dest. Ee'jj 2023 aalgâst Uvjj sii'rđi Lappi pue'rrvâájjamvouda vue'ssen miölltiörvâsvuött- da peä'neckääzkköözid. Uuvj tuájllažká'ddresurss lij 4,5 pte. Uvjj táimm pue'rrvâájjamvuu'dest ha'ňkkösân. Uuvj teággad riikkusuávtööz kanslia da tön táimmamá'ğğ lij čonnum saa'mi da Lää'ddjânnam riikk kōskksaž tuöttvuött- da suávâdvuöttkomissio tuöjju. Komissio táimmamá'ğğ poott tän poddsaž teáđ mie'ldd ee'jj 2023 lo'ppe, kuä'ss še Uuvj ha'ňkkösteággtoš poott. Ha'ňkkösjaá'dteei Heidi Eriksen láá'ssen sää'mkiöl ohjeemjoukk kuuli seminaarstes 15.5.2023 sää'mkiöllsaž da kulttuurmeáldlaž kääzkköözzi kääzkkös-šuur Mirja Laiti da Pue'ttiäi'j soti-kōškōsha'ňkkööz ä'sštoobdi Niila Rahko Uuvj áalgbealla paa'cci sää'mkiöllsaž miölltiörvâsvuöttkääzkköözzi vue'jjest Lappi pue'rrvâájjamvuu'dest.

Sää'mte'ğğ (meálddōs 1), saa'mi siidsáábbbar (meálddōs 2) da Sää'mtee'ğğ nuōrisuávtōs (meálddōs 3) lie táaimtam Lappi pue'rrvâájjamvouda peá'lestválddmööžžáz Uuvj táaim staanummuž peá'lest mâŋŋa ha'ňkkösteággtoš puuttmööžž.

Lappi pue'rrvâájjamvuu'd sää'mkiöl ohjeemjoukk e'tkkad vu'vddhalltö'sse táaimid sää'mkiöllsaž miölltiörvâsvuöttkääzkköözzi vuážžmööžž staanumšen tön vuáđald, mákam vuámmšöözid sij kuullám ä'sštoobdi da Sää'mte'ğğ di saa'mi siidsáábbbar lie e'tkkääm. (meálddōs 4)

E'tkkös:

Sää'mkiöl ohjjeemjoukk e'tkkad vu'vddhalltõ'sse (meâlddõs 4) meâldla tääimid sää'mkiõllsaž miõltiõrvâsvuõttkääzzkõõzzi vuäžžmõõžž staanummšen.

Tu'mmstök:

5§ Vuõlttõs-sagstõõllmõš sää'mkiöl ohjjeemjouk sää'mkiõllsaž da kulttuurmeâldlaž kääzzkõõzzi teâuddjummuž kuõskki čiõlgtõõzz valmštõõllmõõžž tuä'rjen

Tuâggaž

Tuuli Miettunen ,vt. ouu'deemšurr, sää'mkiõllsaž da kulttuurmeâldlaž kääzzkõõzz

Lää'jj pue'rrvââjjamvuu'dest (611/2021) 33§ mie'ldd sää'mkiöl lu'vddkââ'dd tuâjj lij

1) čiõlgeed, ärvvtõõllâd da ceä'lkked tõ'st, mä'htt vu'vddvâlddõõzz tu'mmstõõgg vaikkte kiõl'laž vuõiggâdвуõdi vue'kken âarrai teâuddjummša;

2) čiõlgeed, ärvvtõõllâd da meä'rteed tõi kääzzkõõzzi taarb, koid pue'rrvââjjamvuu'dest ta'rjeet minorite'ttkiõlle di seu'rrjed tai kääzzkõõzzi vuäžžmõõžž da kvalitee'tt;

3) čiõlgtõõzzi ärvvtõõllmõõžž da seu'rrjummuž vuâdald tuejjeed vu'vddhalltõ'sse e'tkkõõzzid tääimin, koin vuei'tet viikkâd oudâs kiõllminoritee'tt kääzzkõõzzid da kääzzkõõskuâllsid, meä'rteed tuâjjlažkââ'dd kiõllsilttõõlgtummžid da ouu'deed sij kiõllsilttõõzz;

4) kuei'tkiõllsaž pue'rrvââjjamvuu'dest, koon minorite'ttkiõll lij ruõcc, tuejjeed e'tkkõõzzid siiskõsân suâppmõ'sše, mõõn leä't jurddum kuei'tkiõllsaž pue'rrvââjjamvuu'di õhttsažtuâj da tuâjj-juâgg kuõskki sosiaal- da tiõrvâsvuõdhuâl riâššmõõžžâst piijjum lää'jj 39 §:st, u'vdded suâppmõõžžâst ciâlkâlm vu'vddvâlddõ'sse di čuâvvad suâppmõõžž teâuddjummuž.

Lu'vddkââ'ddest vueitte lee'd še jee'res vaaldšemvuâkkõõžžâst mie'rroom tuâj. Lu'vddkââ'dd âlgg u'vdded vu'vddhalltõ'sse čiolgtõõžž piiri-ii'jji kiõllminoritee'tt kääzzkõõžžzi teâuddjummšest. Vu'vddhalltõs oudd vu'vddvâlddõ'sse ciâlkâlm tââimin, kook lie taarblaž lu'vddkââ'dd ouddam čiolgtõõžž vuâđald.

Lââ'ssen lââ'jj sosiaal- da tiõrvâsvuõđhuâl riâššmõõžžâst (612/2021) 29 § mie'ldd pue'rrvââjjamvu'vdd âlgg seu'rrijed vuu'des narood pue'rrvââjjam da tiõrvâsvuõđ narodjoouki mie'ldd, mâ'htt tõn riâššâm sosiaal- da tiõrvâsvuõđhuâl lij vuâžžamnalla da mâkam tarbb, kvalite'tt, vaaikteeivuõtt da õõutverddsazvuõtt tõõžž lij, ä'sšnii'kki kääzzkõõžžzi õ'httesuâvtummuž di sosiaal- da tiõrvâsvuõđhuâl kuulid da puu't'emvuõđ. Pue'rrvââjjamvu'vdd âlgg ve'rdeed tän teâđ va'stteei jee'res pue'rrvââjjamvuu'did kuõskki tiõttu. Pue'rrvââjjamvu'vdd âlgg äu'kķeed ouddâl peâggutem teâđ tââim, puu't'tõõžž da tââl vuâ'pstõõžž, jââ'đtummuž da tu'mmstõktuâj tuâr'jjen sosiaal- da tiõrvâsvuõđhuâl teâttjââ'đtumšest, mâ'st tõ'st lij riâššâmvasttõs.

Lappi pue'rrvââjjamvuu'd strategiast 2023-2025 sää'mkiõllsaž da kulttuurmeâldlaž kääzzkõõžžzi seu'rrijummša leâ't meâ'rtam puõ'tti mittrid: sää'mkiõllsaž kääzzkõõžžzi ä'sšneķmaacctõõžž noormõõžž da kiõtt'tõõllmõõžž taimmam-maall lie kovvuum (naa/ij), sää'mkulttuur meâldlaž mõõntõõllmõõžžzi mie'rr (lkm), sää'mkiõllsaž kääzzkõõžžzi ä'sšneķmie'rr (lkm), sää'mkiõlle reâuggi tuâjjlai mie'rr (lkm), õhttsažtuâjjraajâs Sää'mtee'ğgin lij rajjum da kovvuum (naa/ij), sää'mkiõllsaž jâârglõõžžzi mie'rr (lkm, jiõččân/vuâ'sttum, kiõl mie'ldd).

Lappi pue'rrvââjjamvuu'd sää'mkiõl ohjeemjoukk oudd vu'vddhalltõ'sse vuõssmõss juõ'kķekksaž čiolgtõõžžes kiõllminoritee'tt kääzzkõõžžzi teâuddjummšest loppee'jjest 2023. Sää'mkiõl ohjeemjoukk čõõđat vuõlttõs-sagstõõllmõõžž čiolgtõõžž valmštõõllmõõžžâst. Vuõlttõs-sagstõõllmõõžžâst sää'mkiõl ohjeemjoukk ra'vvai sää'mkiõllsaž da kulttuurmeâldlaž kääzzkõõžžzi ooudâsviikkmõõžž vasttõsjuâkkaz, mâid teâđaid tõt haa'lad, što vuõssmõs juõ'kķekksaž čiolgtõõs âânn se'st.

E'tkkõs: sää'mkiõl ohjeemjoukk čõõđat vuõlttõs-sagstõõllmõõžž.

6§ Jee'res ää'sš

7§ Sábbar jōskkmōš

E'tkkōs: Saaggjää'dteei jáskk sábbar.

Meálddōōz Sää'mtee'gǧ peá'lestválddmōš (meálddōs 1), saa'mi siidsábbar peá'lestválddmōš (meálddōs 2), Sää'mtee'gǧ nuōrisuávtōōz peá'ldestválddmōš (meálddōs 3), sää'mkiōl ohjeemjoouk e'tkkōs táimman sää'mkiōllsaž miōlltiōrvásvuōttkáázzkōōzzi vuážžmōōžž staanummuž vääras (meálddōs 4).

Juâkkmōš

Teáttan